

JUKKA KORPELA

# Idän orjakauppa keskiajalla

*Ihmisryöstöt Suomesta ja Karjalasta*

# Sisällys

Esipuhe 7

## I. Johdanto 12

IHMISTEN MYYMINEN: ORJUUS JA IHMISKAUPPA 12

TUTKIMUSONGELMA 16

LÄHTEET 19

Tietoja muinaisuudesta 19

Lähteiden kieli ja käsitteet 25

Etnisyys 32

AIEMPI TUTKIMUS 34

## 2. Itä-Eurooppa ja orjakauppa keskiajalla 39

LÄHTÖALUE 39

Skandinavia 39

Baltian rintama 44

Zavolotsje ja kauppatiet etelän markkinoille 51

IDÄN YHTEISKUNNAT JA MARKKINAT 56

Laki ja valta 56

Orjat ja orjakauppa idässä 60

Orjakaupan laajuus 70

Itä-Euroopasta Mustallemerelle 78

Mustanmeren orjarannikko 78

Itä-Euroopan kauppa-alue 83

Kauppa käy 89

Keski-Aasian kauppa 92

## 3. Ruhtinaat ja sotaherrat myöhäiskeskiajalla 97

YKSITYISSOTA JA RYÖSTELY 97

MIRZAT JA BEKIT 101

KUNINKAAN SOTA, RAJA, ALUE JA VARALLISUUS 104

VANGIT 113

## 4. Pohjoisen metsät 118

ORJIA POHJOISESTA 118

Ryöstöretkiä syrjäseuduille 118

Pohjoisen ja etelän yhteys Volgaa pitkin 126

Kaukasialaisverkoston ulottuminen Pohjolaan 132

Orjia Ruotsiin? 141

MYÖHÄISKESKIAJAN JA UUDEN AJAN ALUN ORJAMARKKINAT 149

Markkinapaikat ja -tavat 149

Hinta 154

ORJIEEN ERITYISOMINAISUUKSIA 159

NEMTSITYTTÖJÄ 168

SUOMENSUKUISIA ORJIA VENÄJÄLLE 170

## 5. Valtio 183

KIELLETYT TAVARAT 183

ORJAKAUPAN MUUTOS POHJOISESSA 190

## 6. Loppupäätelmät 196

VIITTEET 201

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS 238

LIITTEET 269

1. Mainitut rahayksiköt 269

2. Käsitteitä 270

PAIKANNIMI- JA HENKILÖHAKEMISTO 272

TEOKSEN KARTAT

Kartta 1. Tärkeimmät tekstissä mainitut kaupungit ja vesistöt. 10–11

Kartta 2. Itämeri ja sen tärkeimmät saaret. 48

Kartta 3. Tärkeimmät orjakaupan vesistöreitit pohjoisesta etelään. 87

Kartta 4. Hahmotelma siitä, kuinka orjia kulki kaupassa pohjoisesta etelään. 193